

NOTICI·AAS

UN RELLOTGE CINEMATogrÀFIC A ALCÀNTERA DE XÚQUER

Enric Marco i Soler

A la comarca de la Ribera Alta, molt a prop del riu Xúquer, en una zona que fou devastada per la pantanada de Tous del 1982 i que ara lluita per preservar els cabals del riu, trobem Alcàntera de Xúquer. L'ajuntament d'aquesta població valenciana projectà la construcció d'un gran rellotge de sol, a partir de la proposta d'un dels seus veïns.

A la comarca de la Ribera Alta, molt a prop del riu Xúquer, en una zona que fou devastada per la pantanada de Tous del 1982 i que ara lluita per preservar els cabals del riu, trobem Alcàntera de Xúquer. L'ajuntament d'aquesta població valenciana projectà la construcció d'un gran rellotge de sol, a partir de la proposta d'un dels seus veïns, el doctor Manel Perucho, professor del Departament d'Astronomia i Astrofísica de la Universitat de València, el qual, per tal de fer-lo realitat,

l'antiga funció d'aquest equipament municipal. Des del principi doncs, a l'hora de dissenyar el rellotge, es va pensar a fer una al·legoria del cinema, per recordar els films que allí s'hi havien projectat. Joan Llopis, artista de la població veïna de Càrcer, s'encarregaria del disseny artístic del rellotge, a partir dels càlculs gnomònics realitzats in situ.

L'ARTISTA JOAN LLOPIS, PINTANT LES LÍNIES HORÀRIES

Amb cura, en uns quants punts de la paret, es feren diverses mesures de la declinació d'aquesta, és a dir, de l'angle que forma la paret respecte al sud. Es va comprovar que la declinació no variava significativament d'uns punts a altres, per la qual cosa el valor adoptat finalment va ser de 7 graus declinant cap a llevant. Per a realitzar les mesures vaig comptar amb la col·laboració de Manel Perucho. Vam observar, però, que el mur tenia zones poc consolidades que podrien donar-nos problemes en el moment de pintar-lo. I així va ser. Aquesta seria posteriorment una de les dificultats a què haguérem de fer front quan pintàrem el rellotge.

contactà amb el sotasgnant d'aquest article.

El rellotge de sol s'ubicaria a la façana de l'antic cine d'estiu, ara reconvertit en centre cultural i musical, situat al carrer de Sant Domènec, núm. 34. Es considerà que aquesta façana era el lloc més idoni per les seues grans dimensions, ja que, a més del rellotge, permetia que pròximament s'hi pogués instal·lar un gran panell explicatiu de ferro forjat, amb elements relacionats amb

Des del principi es va pensar que havia de ser un rellotge calendari, amb les seues línies horàries i les seues línies de declinació; i havia de ser gran, ja que teníem un gran tros de paret per cobrir. La meua inexperiència a l'hora de pintar rellotges de tals dimensions va ser compensada per l'habilitat de Joan Llopis, avesat als murals publicitaris encara més grans a diverses façanes.

Joan va donar al disseny l'aire cinematogràfic desitjat dibuixant al seu centre una bobina de pel·lícula, just

al punt on surt el gnòmon, i que assenyala el pol nord. D'aquesta bobina surten un feix de rajos amb diverses tonalitats de roig i de gris. De la bobina també es veu com un fragment de film que surt com desenrotllant-se. El rellotge, en el seu conjunt de forma el·líptica, té el gnòmon flanquejat per les imatges d'un home i una dona, i queda tot emmarcat amb unes sanefes que s'entrellacen.

Les nostres obligacions laborals i la curta durada dels dies de finals de l'hivern ens van obligar a treballar les festes del pont de la Puríssima i durant les vacances de Nadal i acabar la instal·lació del gnòmon en febrer del 2011. Per consegüent, les condicions climàtiques que hem tingut han estat molt diverses: des de dies amb un sol radiant que ens enlluernava i quasi no ens permetia veure les línies sobre la superfície blanca de la paret, fins a moments de pluja intensa, o bé llargues hores de temperatures al voltant de zero graus. Com he dit més amunt algunes zones de la paret no estaven ben consolidades i es desfeien només ratllar amb el llapis. Això ens va alentir

INSTAL·LACIÓ DEL GNÒMON

molt el procés, ja que haguérem de rascar algunes àrees de la paret abans d'aplicar la pintura. La sort és que una vegada la pintura s'assecà la paret semblava bastant ferma per continuar el treball.

Per a les marques horàries vam elegir una numeració aràbiga, en un interval situat entre les 7 del matí a les 4 de la vesprada damunt la línia del solstici d'hivern, excepte de les 10 a les 12 que apareixen sota la línia del solstici d'estiu. Les línies de declinació solar es van pintar de color negre, llevat de les línies dels solsticis i equinoccis que es pintaren de color roig per remarcar la seua importància.

També es van pintar els signes caldeo-babilònics del zodíac per ser els més tradicionals i més fàcilment identificables pel públic.

Com sabem, en un rellotge és indispensable que el gnòmon estiga dissenyat i després instal·lat amb els angles correctes per tal que estiga orientat al

ENRIC MARCO I VICENT PLA, AMB EL RELLOTGE ACABAT.

LA PROVA FINAL. L'OMBRA SOBRE LA LÍNIA EQUINOCCIAL MARCA L'INICI DE LA PRIMAVERA.

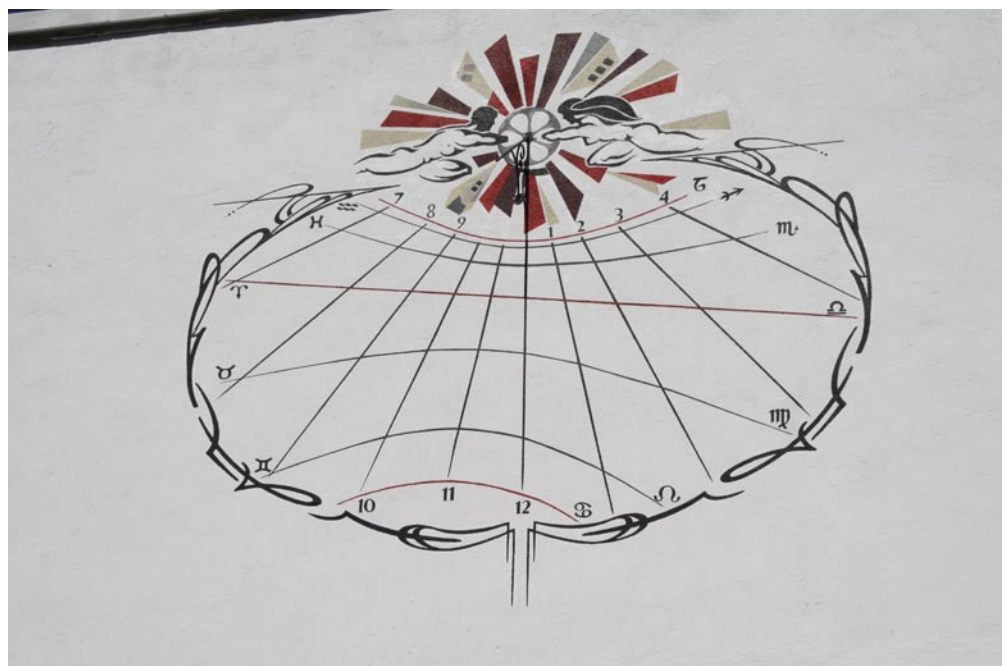
pol nord celeste i així puga complir la seua principal funció, que és marcar l'hora solar. Un rellotge calendari requereix, a més, que el gnòmon tinga una longitud concreta, puix l'extrem de la seua ombra determinarà la data en situar-se sobre les diverses línies zodiacals. Per tot això, l'exactitud en el disseny del gnòmon és essencial. Tanmateix, com tots els gnomonistes saben, l'exactitud aconseguida sobre el disseny a l'ordinador no és tan fàcil traspasar-la al gnòmon real. Per sort comptàvem amb l'experiència artesanal de Vicent Pla, un ferrer d'Alcàntera de Xúquer. Aquest ferrer, que és especialista en forjat artístic, es va entusiasmar amb el projecte d'aconseguir un gnòmon el més perfecte possible i Joan Llopis i jo mateix passàrem un matí intens d'un dissabte de febrer al seu taller modelant el gnòmon amb les mesures correctes a partir del model de l'ordinador. Una vegada acabat, el ferrer li afegí un encertat ornament.

En anteriors rellotges que he construït sempre havia instal·lat el gnòmon perforant directament la paret i subjectant-lo amb

algun tipus de resina epoxi. Però en endurir-se ràpidament, qualsevol petita correcció de la direcció de gnòmon una vegada instal·lat és impossible. Un suggeriment de Joan Olivares, gnomonista d'Otos, la Vall d'Albaida, em va ser molt útil. La instal·lació del gnòmon és molt més fàcil si els seus suports tenen una petita pletina soldada amb forats que permet collar-la directament a la paret mitjançant uns petits visos. Així es va fer i el 26 de febrer Joan Llopis, Vicent Pla i jo mateix instal·làvem definitivament el gnòmon al rellotge. La introducció de les plaques metàl·

liques va permetre corregir un petit error de posició només ajustant la pressió dels visos. La comparació de l'hora donada pel nou rellotge i l'hora donada per programes informàtics de gnomònica donava un error menor d'un minut.

L'exactitud del rellotge va rebre el seu aval definitiu el diumenge dia 20 de març, quan, unes dotze hores abans de l'equinocci de primavera vaig veure que l'ombra del gnòmon se situava exactament sobre la línia equinoccial. Havíem passat fred, calor i pluja però la feina estava enllestida i el bon resultat a la vista.

VISTA GENERAL DEL RELLOTGE. MARCA LES 12 HORES SOLARS DEL 20 DE MARÇ DE 2011.